

Zeytin Ağacı Dizisinde Aile Dizimi ve İletişim: Travmaların Kuşaklar Arası Aktarımı ve Yeniden İnşa Süreci

→ Cansu ÖKSÜZ KARADEMİR* → Büşra KIRMIZIOĞLU**

Öz

Bu makale, literatürde bilimsel geçerliliği henüz kanıtlanmamış olan Aile Dizimi Yönteminin, Türk yapımı Zeytin Ağacı dizisinde anlatıya nasıl entegre edildiğini ele almaktadır. Çalışmanın amacı, hâlihazırda literatürde tartışmalı bir konu olan Aile Dizimi Yönteminin, dizi aracılığıyla nasıl görselleştirildiğini, bu yöntemin karakterler üzerindeki etkilerini ve yöneme ilişkin seyirciye sunulan bakış açısını analiz etmektir. Analizde, aile içinde bilinç dışı aktarılan travmaların bireyler arasındaki iletişime nasıl yansıdığı, travmaların bireylerin davranışlarını nasıl şekillendirdiği ve çözüme kavuşturma biçimleri göz önünde bulundurulmaktadır. Bu nedenle çalışma, Aile Dizimi Yönteminin travmaların çözüm sürecinde nasıl bir rol oynadığı ve dizinin bu yöntemi popüler kültüre nasıl tanıttığını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Dizinin birinci sezonundaki sekiz bölüm, Aile Dizimi Yönteminin anlatıya nasıl dâhil edildiğini anlamlandırmak için tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu doğrultuda belirlenen ana temalar: Kuşaklar arası travma, iletişimde kopukluk ve yeniden bağlanma ile ruhsal şifalanmadır. Aile Dizimi, diziye yöntemin iyileştirici potansiyeline dair görüşlerle örtüşen, olumlu bir yapıda entegre edilmiştir. Ancak yöntemin bilimsel açıdan tartışmalı oluşu, dizinin eleştirel mesafeden yoksun sunumu nedeniyle göz ardı edilmiştir. Bu hâliyle dizinin, terapötik süreçteki riskleri yansıtmaktan çok, yöntemi yücelten bir anlatım benimsediği görülmektedir. Netflix üzerinden geniş kitlelere ulaşan yapım, Aile Dizimi Yönteminin tanınmasına ve popülerleşmesine katkı sunmuş; aynı zamanda bireylerin kendi geçmişleriyle yüzleşme süreçlerine dair görsel bir model oluşturmuştur. Sonuç olarak Zeytin Ağacı, Aile Dizimini bireysel şifalanma ve kimlik inşası süreci ile ilişkilendirerek dramatik anlatı içinde etkili bir araç olarak temsil etmekte fakat bilimsel sorgulamalara yeterince yer vermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile Dizimi, Zeytin Ağacı, Kuşaklar Arası Travma, Tematik Analiz, Aile İçi İletişim

*Öğr. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi Kurumsal İletişim Uygulama ve Araştırma Merkezi,
Denizli, Türkiye
E-mail: ckarademir@pau.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4977-3138

**Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi Kurumsal İletişim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Denizli, Türkiye
E-mail: busrakirmizioğlu@gmail.com
ORCID: 0009-0004-8083-4183

Öksüz Karademir, C., & Kirmizioğlu, B. (2025). Zeytin Ağacı Dizisinde Aile Dizimi ve İletişim: Travmaların Kuşaklararası Aktarımı ve Yeniden İnşa Süreci. TRT Akademi, 10(24), 652-683. <https://doi.org/10.37679/trta.1670202>

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 04.04.2025 Revize Tarihi: 22.04.2025 Kabul Tarihi: 22.05.2025

DOI: 10.37679/trta.1670202

Family Constellation and Communication in the Series Another Self: Intergenerational Transmission of Traumas and the Reconstruction Process

→ Cansu ÖKSÜZ KARADEMİR → Büşra KIRMIZIOĞLU

Abstract

This article examines how the Family Constellation Method, which has not yet been scientifically validated in the literature, is integrated into the narrative of the Turkish TV series Another Self. The aim of the study is to analyze how the Family Constellation Method, which is already a controversial topic in the literature, is visualized through the series, the effects of this method on the characters and the perspective presented to the audience regarding the method. The analysis takes into consideration how the unconscious traumas transferred unconsciously within the family are reflected in the communication between individuals, how traumas shape individuals' behaviors and how they resolve them. Therefore, the study is important in terms of showing how the Family Constellation Method plays a role in the process of resolving traumas and how the series introduces this method to popular culture. Qualitative research method was adopted in the study and typical case sampling was used. Eight episodes from the first season of the series were analyzed by thematic analysis method to make sense of how the Family Constellation Method was included in the narrative. The main themes identified in this direction are: Intergenerational trauma, communication breakdown and reconnection, and spiritual healing. Family Constellation was integrated into the series in a positive manner, in line with the views on the healing potential of the method. However, the scientific controversy of the method is ignored due to the series' presentation that lacks critical distance. In this way, it is seen that the series adopts a narrative that glorifies the method rather than reflecting the risks in the therapeutic process. The production, which reached a wide audience through Netflix, contributed to the recognition and popularization of the Family Constellation Method; at the same time, it created a visual model of the process of individuals confronting their own pasts. In conclusion, Another Self represents Family Constellation as an effective tool in dramatic narrative by associating it with the process of individual healing and identity construction, but it does not give enough space to scientific questioning.

Keywords: Family Constellation, Another Self, Intergenerational Trauma Transference, Thematic Analysis, Family Communication

1. Giriş

Bireyin kimlik inşasında ve toplumsal aidiyetinde aile, temel bir sosyalleşme kurumu olarak belirleyici bir rol üstlenir. Bu görüşe göre, birey toplumsal gerçekliği ilk kez aile aracılığıyla deneyimler ve içselleştirir (Berger ve Luckmann, 1966). Ancak aile sistemi içinde yalnızca olumlu ilişkiler ve paylaşımlar değil, aynı zamanda geçmişten taşınan çözülmemiş duygusal çatışmalar ve iletişim sorunları da varlık göstermektedir. Bowen'a (1978) göre, bu tür çözülmemiş meseleler bireylerde psikolojik sorunların oluşmasına zemin hazırlayabilir. Bu durum, aile içindeki duygusal ve psikolojik yüklerin, sadece birey üzerinde değil, aynı zamanda toplumun geniş yapılarına da yansıdığı ve kuşaklar arası bir etki yarattığı bir döngüye dönüşebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla kuşaklar arası aktarılan bu travmaların toplumsal dinamikler içinde de kendini tekrar eden döngüler yaratma potansiyeline sahip olabileceğini söylemek mümkündür (Kellermann, 2001).

Bu durumla ilişkili olarak son yıllarda psikoterapi alanında oldukça popülerleşen Aile Dizimi Yöntemi, bireyin sadece kendi yaşam öyküsünü değil, aile geçmişini de anlamlandırarak yaşadığı sorunların kökenine inmeye çalışan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bert Hellinger tarafından geliştirilen bu yaklaşım, bireyin yaşadığı sıkıntıların, aile sisteminin geçmişinde çözülmemiş meselelerle bağlantılı olabileceği varsayımına dayanmaktadır. Yöntem, bireyin kuşaklar arası aile geçmişini sorunların çözümüne dâhil ederek bir iyileştirme ortaya çıkarma iddiasındadır (Hellinger ve ten Hövel, 2010). Türk yapımı dizi Zeytin Ağacı (2022) bu yöntemden hareketle aile içindeki gizli dinamiklerin açığa çıkarılması ve travmaların iyileştirilmesini konu edinmesinden dolayı çalışmanın örneklemi oluşturmaktadır. Ada, Sevgi ve Leyla adında üç yakın arkadaşın başından geçenleri anlatan dizi, Sevgi'nin yeniden kansere yakalanıp Ayvalık'ta alternatif bir tedavi denemek istemesi üzerine gelişir. Farklı geçmişlere sahip karakterlerin terapi süreçlerindeki dönüşümlerinden hareketle Zeytin Ağacı'nın, literatürde hâlen tartışmalı bir konu olan Aile Dizimi Yöntemine yönelik bir bakış açısı oluşturma hususunda birtakım argümanlara yer verdiği görülmektedir. Bu doğrultuda dizinin, bireyin yaşadığı travmatik durumlar ve aile içi ilişkilerin anlamlandırılmasında yeni bir yöntemi tanıtmaya ilişkin bir rol üstlenip üstlenemeyeceğine ilişkin bir çıkarıma varabilmek de önemlidir. Zira dizi, geçmişten gelen travmaların bireylerin hayatlarını nasıl şekillendirdiğine, bu travmaların aile içinde bazı kırılmalara neden olduğuna ve yeniden inşa sü-

recinin nasıl gerçekleşebileceğine ilişkin seyirciye birtakım mesajlar iletmenin yanı sıra Aile Dizimi Yönteminin içeriği ve uygulanış pratiğine dair bilgiler de aktarmaktadır. Bu nedenle henüz bilimsel bir temelden yoksun olan yöntemin, dizideki temsili ve anlatı içindeki yeri, kuşaklar arası travmalar ve iletişim dinamikleri, bireyin kimlik arayışında Aile Dizimi Yönteminin rolü ve ruhsal manada şifalanma sürecinde dizinin araçsal yönünü de kapsayan bir analiz yapmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda tematik analiz yöntemi kullanılarak, dizide öne çıkan ana ve alt temalar değerlendirilecek ve Aile Dizimi Yönteminin anlatı içinde nasıl bir araç olarak sunulduğu çözümlenecektir. Bu bağlamda çalışma şu sorulara yanıt arayacaktır: Dizi, Aile Dizimi Yöntemini anlatısına nasıl entegre etmektedir? Aile Dizimi, bireylerin travmalarıyla yüzleşmelerinde ve aile içi iletişimlerini dönüştürmelerinde nasıl bir rol oynamaktadır? Kuşaklar arası travmalar dizide hangi anlatı teknikleriyle işlenmiştir? Son olarak, dizi izleyiciye aile ilişkilerini anlamlandırma nasıl bir perspektif sunmaktadır? Bu sorular ışığında yapılacak analiz, yalnızca Zeytin Ağacı dizisinin anlatısal yapısını incelemekle kalmayıp, aynı zamanda bireyin aile geçmişiyle olan bağlarını çözümlemede Aile Dizimi Yönteminin rolüne dair önemli çıkarımlarda bulunacaktır.

2. Aile Dizimi Yönteminin Tanımı

Aile Dizimi kavramı (family constellation), ilk olarak Adler (1927) tarafından aile sistemindeki her bir üyenin üstlendiği görevleri içeren yapı şeklinde tanımlanmıştır. Aile Dizimi Yöntemi ise ebeveynler, çocuklar ve geniş aile üyeleri arasındaki ilişkileri konu alan, farklı disiplinler ve yöntemlerden oluşan bütüncül ve felsefe temelli bir “grup terapi tekniği” olarak öne çıkmaktadır (Hellinger, 1995). Kökeni Antik Yunan tragediyalarına uzanan bu kavram Bert Hellinger tarafından 1990’lı yıllarda Almanya’da geliştirilmiştir (Matejević ve Petrović, 2022). Hellinger’in çalışmalarıyla yaygınlaşan ve birçok ülkede uygulanmaya başlayan bu yöntem, bireyin çatışmalarını, içsel dünyası ile aile geçmişi arasındaki ilişkiyi anlamlandırarak çözmesi temeline dayanmaktadır (Andıç, 2024). Bunu yaparken çözüm yollarına dair yaklaşımı kuşaklar arası bir perspektif üzerine kuran yöntem bu sayede iyileştirici dinamiklere katkıda bulunma iddiası taşımaktadır.

Kişinin aile sistemi içerisindeki çatışmalı deneyimlerine yönelik içgörü sahibi olması sağlanarak içsel imajının yenilenmesine yardımcı olmanın hedeflendiği bu yaklaşım (Hunger vd., 2014), ailelerin nesiller boyunca, birbirlerine

görünmez bir bağ ile bağlı olduğu anlayışını odağına almaktadır. Çünkü bu süreçte ailenin, bütün olarak bir ruha sahip olduğu kabul edilmektedir (Stone, 2008). Ailenin bir sistem oluşturduğunu ifade eden yöntemde bireyin, içine doğduğu aile tarafından şekillendirildiği anlayışı hâkimdir. Dolayısıyla aile sistemindeki her bir kişinin kadersel olarak diğer bir aile üyesine bağlı olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle psikolojik rahatsızlıkların büyük bir kısmına, kök ailede yaşanmış sorunlar sebep olmaktadır (Duman, 2020). Diğer bir ifadeyle tüm aile üyelerinin birbirlerinden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Aile Dizimi Yöntemi, kişilerin ve aile yapılarının etkinliğini algılama ve iyileştirme bağlamında; aidiyet, düzen, denge ve vicdan gibi birtakım temel yasalara sahiptir (Andıç, 2024). Aidiyet yasasının, her bireyin kendi ailesine ait olma imtiyazını vurgulayan yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilen olaylar ve kişiler (Hellinger ve ten Hövel, 2010) ancak ailenin onları fark edip hatırlaması ile bireyin içsel dengesi ve huzuru üzerinde olumlu bir etki yaratabilmektedir (Anderson ve Carnabucci, 2009).

Çoğu çağdaş aile terapisi modelinin aksine, Aile Dizimi uygulamalarında, bir grup çalışması içinde temsilciler aracılığıyla bireyin aile sistemi sahnelenir ve böylece görünmeyen bağlar ve dinamikler açığa çıkarılmaya çalışılır. Sözel olmayan deneyimin anında işlenmesine dayanan ve grup terapötik bir ortamda yapılan yöntemde bir araya gelen grup üyeleri, kendi Aile Dizimlerinde kendi “yerlerini” belirlemek için gönüllü olarak “yerleştirme” yaparlar. Bu noktada terapist, dizimi yapılan kişiye önemli olaylar, genç yaşta ölen olup olmadığı, anne babanın daha önce başka partnerleri ve başka ilişkilerden çocukları olup olmadığı gibi sınırlı veriler elde edeceği sorular sorar. Ardından danışan, kendi ailesinin her bir üyesi için, kendisi de dâhil olmak üzere grup üyelerinden birini seçer. Seçim, tercihen cinsiyetle tutarlıdır. Her bir kişinin, belirli bir yöne bakacak şekilde belli bir konuma yönlendirilmesi sayesinde mekânsal bir yapılandırma sağlanır. Bu konfigürasyon, danışanın ailesiyle ilgili mevcut deneyimini yansıtır. Her bir aile üyesi yerleştirildikten sonra, Aile Dizimine katılan grup üyeleri geri bildirimde bulunur. Terapist, bir çözüm bulana dek geri bildirim yardımıyla grup üyelerini yavaş yavaş yeniden konumlandırır. Daha sonra danışanı bu deneyimden etkilenmesine izin vermesi için cesaretlendirir ancak hiçbir yansıma teşvik edilmez (Stiefel vd., 2002). Aile Dizimi boyunca, temsilcilerin sezgisel bilgileri vasıtasıyla

geçmişte yaşanan olaylar, eski nesillerinin mirası ve aile içindeki roller gibi öğeler göz önünde tutulup, danışanın var olan yaşamının farkına varması sağlanmaktadır (Andıç, 2024).

Özetle, Aile Dizimi, bireyin köken ailesiyle olan ilişkilerini analiz ederek, bilinç dışı bağları, aktarılan duygusal yükleri ve gizli dinamikleri açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu süreç, kişinin aile içindeki yerini daha iyi kavramasına, ilişkilerindeki sorunları fark etmesine ve bunları dönüştürerek içsel özgürlüğünü kazanmasına yardımcı olan bir yöntem şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda, Aile Dizimi Yönteminin bireyin kimlik inşası, aile içi dinamiklerin çözümlemesi ve kuşaklar arası travmaların farkındalığı açısından nasıl bir işlev gördüğünü irdelemek hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli çıkarımlar sunabilir.

3. Bert Hellinger'in Aile Dizimi Yöntemine İlişkin Eleştirel Perspektif

Geçmiş kuşaklardan aktarılan travmaların, bireyin hayatında nasıl etkiler yarattığını anlamlandırmak için alternatif bir yöntem sunan Aile Dizimi Yöntemi, bireylerin yaşadıkları psikolojik sorunların kaynağını aile sistemi içindeki önceki kuşaklara bağlı travmalarda aramaktadır. Yöntem, geleneksel psikoterapi anlayışından daha ziyade sezgisel, temsili ve dramatik bir yapıya sahiptir. Bu durum bilimsel geçerlilik ve etik uygunluk hususunda hem terapi dünyasında hem de akademik çevrelerde birtakım tartışmaların merkezinde yer almasına neden olmaktadır.

Özellikle bilimsel geçerliliği, standardize edilmemiş yapısı ve terapötik müdahalelerin sezgilere dayalı oluşu, yöntemin güvenilirliği ve tekrarlanabilirliği açısından soru işaretleri doğurmuştur/doğurmaktadır (Konkolj-Thege vd., 2021; Nichols ve Schwartz, 2013). Franz Ruppert (2008), yöntemin terapötik potansiyelini kabul etmekle birlikte, öznel deneyimlere dayanan uygulama pratiğinin yanlış kullanımı neticesinde danışanlar üzerinde yeniden travmatizasyon riski yaratabileceği uyarısında bulunmaktadır. Benzer şekilde, uzmanların tekniği yanlış kullanımından kaynaklanan risklere dikkat çeken De Paula ve Azevedo (2024), tekniğin bilimsel kanıtlara dayanarak yasal olarak düzenlenmesi, yöntemi uygulayanların yeterli eğitim ve öğretimden geçirilmesi ve kullanımı için etik ve ahlaki konuların dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Konkoly-Thege ve arkadaşlarının (2021) yürüttüğü sistematik derleme çalışması ise yöntemin ruh sağlığı üzerindeki etkilerine dair mevcut ampirik bulguların oldukça sınırlı ve metodolojik olarak zayıf olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, çalışmalarda kullanılan örneklem büyüklüklerinin yetersizliği, kontrol grubu eksiklikleri ve takip verilerinin bulunmaması gibi bilimsel açıdan temel eksikliklere dikkat çekmektedir. Hurley ve arkadaşları da (2018) gerçekleştirdikleri kapsamlı literatür taramalarından hareketle yöntem üzerine yapılan bilimsel araştırmaların son derece sınırlı olduğunu vurgulamaktadırlar. Literatürde rastgele kontrollü deneylerin (RCT) sayısının oldukça az olmasının yanı sıra yöntemin çoğunlukla tanıtıcı ya da görüş temelli yazılar kapsamında ele alınması onun, terapötik bir yöntem olarak kabul edilmesi için gerekli bilimsel destekten yoksun olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra tıpkı Talarczyk'ın ifade ettiği gibi (2022), yöntemde gerçek veriler dışında temsilcilerin sezgilerinin ön planda tutulması, onların kişisel deneyim ve yorumlarına bağlı olarak şekillenmesi sürecin danışanın kendi deneyiminden çok, başkalarının hisleri doğrultusunda biçimlendiğini göstermektedir. Aile ruhu, ataların enerjisi, grup vicdanı gibi metafiziksel kavramlara dayanan yöntemin bilimsel entegrasyonu sorunlu bir durumu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yöntem, tek başına bir tedavi yöntemi olarak değil ancak diğer terapilere ek olarak kullanılabilecek destekleyici bir araç işlevi üstlenebilir. Zira Talarczyk'e (2022) göre Aile Dizimi Yönteminin psikoterapi olarak tanımlanması mümkün değildir. Psikoterapi; süreç temelli, bilimsel dayanağı olan, tekrarlanabilir ve danışan-uzman ilişkisine dayalı bir süreci ifade etmektedir. Fakat Hellinger'in yönteminde seanslar genellikle tek seferlik yapılmakta, bireyin öznelliğinden ziyade temsilcilerin sezgisine dayanmakta ve sistematik bir tedavi sürecinden oldukça uzak bir şekilde dramatik bir sahneleme biçiminde uygulanmaktadır. Bu değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda; psikoterapinin temel öğeleri olan süreç odaklılık, bilimsel temellilik ve sistematik uygulama özelliklerinin yoksunluğu ve ayrıca danışanın, süreç içinde aktif bir özne olmaktan çıkarılarak izleyici konumuna geriletilmesiyle birlikte yöntemin terapötik değerinin sorgulanmasının yolu açılmıştır.

Bu uygulamanın Polonya Psikiyatri Derneğinin psikoterapistlere yönelik belirledikleri etik kodlar çerçevesine ilişkin birtakım ihlalleri neden olduğundan söz eden Talarczyk (2022), terapötik bir süreç olmayan bu yöntemde etik sorumlulukların yoksunluğunu vurgulamaktadır. Sınırların açıkça belirlen-

memesi ve yöntemin seyircilerle birlikte uygulanması bu savları destekleyen durumlara işaret etmektedir. Danışanın ve aile bireylerine ait özel bilgilerin başka insanlar önünde açığa çıkarılması kişinin mahremiyetini zedeler niteliktedir. Dolayısıyla Hellinger'in yönteminin temel varsayımlarının bilimsel bir açıklamayla değil, daha ziyade spiritüel aile ruhu, temsilcilerin sezgisel enerji algısı ve katarsis yaratan sahneleme gibi subjektif, metafizik unsurlara dayandığını göstermektedir. Bu unsurlar, yöntemin bilimsel temelli terapi teknikleri arasında değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Ek olarak özellikle Alman Sistemik Derneğinin görüşlerinden yararlanarak, yöntemin kalabalık seyirci kitleleri önünde popüler şovlara dönüştürülmesi, video kaydı ve kitaplar yoluyla pazarlanması ve "sistemik terapi" adı altında uygulanmasının da psikoterapinin yanlış bir temsili olduğunu ifade etmektedir.

Bu eleştirilerden hareketle Aile Dizimi Yönteminin henüz bilimsel ve etik açıdan yeterince temellendirilmediği görülmektedir. Bu nedenle, yöntemin geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirebilmek için hem nicel hem de nitel araştırmalara ihtiyaç vardır. Mevcut hâliyle klinik bağlamda kullanılabilirliğinden çok, deneyimsel bir araç olarak öne çıkmaktadır. Sezgisel temellere dayanan yapısı, bilimsel psikoterapi ilkeleriyle tam olarak örtüşmemekte ve kontrollü çalışmalara duyulan gereksinimi açıkça ortaya koymaktadır.

Ancak tüm bu eleştirilere rağmen belirli bağlamlarda bireyler için psikolojik açılımlar sağlayabilen bir yaklaşım olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bazı danışanlar tarafından dönüştürücü bir deneyim olarak tanımlanmakta ve öznel anlamda iyileştirici etkileri olduğu ifade edilmektedir. Cohen (2006), Aile Dizimi uygulamalarının katılımcılarda yoğun duygusal tepkiler ve içgörüler uyandırabildiğini, bunun da bazı bireyler tarafından dönüştürücü bir deneyim olarak algılandığını belirtir. Ona göre terapötik sürecin bu yönü, bireylerin kendi aile geçmişleriyle yüzleşmelerine ve çözülmemiş travmaları anlamalarına yardımcı olabilir.

4. Dijital Platformların Yükselişi ve Türkiye'deki Güncel Konumu

Yeni iletişim çağında internet kullanım alanları çeşitlenmiş, gündelik hayatın olmazsa olmaz parçaları hâline gelmiştir (Dikmen, 2017). Tüketiciler ve tedarikçiler gibi grupların ağ üzerinde işlem yapmalarına imkân sağlayan dijital altyapılar aracılığıyla oluşturulan dijital platformlar (Srnicek, 2019), teknolojiyle birlikte gelen dijitalleşmenin bir ürünü olarak kabul görmektedir (Şakı

Aydın, 2019). Dijital platformlar, bireyleri ve kurumları küresel bir iletişim ağına entegre ederek ağ toplumunun temelini oluşturan yatay ve çok yönlü bağlantıları mümkün kılmaktadır. Castells'in vurguladığı gibi, ağ mantığı ekonomik, kültürel ve politik alanları yeniden şekillendirirken, dijital platformlar da bu dönüş açısından somut bir zemin oluşturur (Castells, 2008). İçerikleri istediği zaman, istediği yerde tüketme imkânına sahip olan bireyler, her geçen gün hızla ilerleyen bu karşılıklı etkileşim döngüsü içinde dijital platform kullanımını daha da yaygın bir konuma getirmiştir.

Netflix, Amazon Prime Video ve Disney+ gibi uluslararası dijital yayın platformları günümüzde izleyicinin medya tüketim alışkanlıklarını köklü bir değişime sokmuştur. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de geniş bir kullanıcı kitlesi oluşturarak dijital içerik tüketiminde önemli bir görev üstlenen dijital platformlar (Kırık, 2024) kullanıcılarına farklı içerikler sunarak geleneksel televizyon yayıncılığının önüne geçmiştir (Seçmen, 2019). Dijital mecralarda üretilen film ve dizi içeriklerinin, geleneksel sinema ve televizyon seyir pratiklerinde yer almayan geri/ileri sarma, içerik zamanına ilişkin müdahale, içeriği yönlendirme gibi seçenekler doğrultusunda yeni bir seyir deneyimi sunması seyircinin tercih etme durumunu etkileyen unsurlardan bazılarıdır.

Son dönemde en fazla öne çıkan dijital platformlardan biri 1997 yılında film kiralama firması olarak faaliyete başlayan Netflix'tir (Hosch, 2022). Bu noktada platformun kullanıcılarının ilgi göstereceği içerikler için büyük veriyi kullanması diğer bir deyişle sadece ne tükettiklerini değil, içerikleri nasıl izlediklerini de veri olarak kullanması oldukça önemlidir. Dijital çağa entegre olan ve stratejik düşünmeyi bir kültür hâline getiren (Taylor, 2018) platform, bu sayede hem kendisinin hem de üyelerinin içeriklere ulaşma ve bu içerikleri tüketme biçimlerini değiştirmiştir (Başer ve Akıncı, 2020). Kullanıcı hareketlerini takip ederek beğeni, izleme süresi, izleme geçmişi gibi parametreleri analiz eden, kişiselleştirilmiş içerik tavsiyeleri veren platformun (Gürmeriç, 2019) dünya çapındaki güncel abone sayısı 301,63 milyon kişidir (AA, 2025).

Türkiye'de 1990'ların sonunda kullanılmaya başlanan dijital platformların sayısının 2000'li yılların ortalarına gelindiğinde çeşitlenmeye başlamasının akabinde (Kocaman Karoğlu vd., 2020) yerel dijital platformların yayınlara başlamaları önemli bir adımdır (Ceylan Apaydın, 2023). BluTV, PuhuTV, Exxen, tabii gibi Türkiye'de yayın yapan dijital platformlar, geniş yelpazede

sundukları içerikleri ve kullanımı kolay arayüzleri ile hızla popülerleşerek dijital yayıncılığın öncüleri hâline gelmişlerdir. Bu noktada ülke endüstrisi bağlamında yerel dijital platformlarında içerik üretiminin artması, film ve dizi içeriklerinin global çapta bir seyirci kitlesiyle buluşturulması uluslararası alandaki bilinirliğe de katkı sağlayacak bir unsur olarak değerlendirilebilir.

2024 yılı dijital dünya raporuna bakıldığında Türkiye’de akıllı telefondan dijital platform kullanım oranı %57,4, internet üzerinden TV sağlayıcılarına bağlanma oranı ise %96,8 ile dünyada sıralamasında 4. sıradadır (Wearesocial ve Meltwater, 2025). Bu verilerden hareketle Türkiye’de dijital cihaz ve platform kullanım alışkanlıklarının oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle internet üzerinden TV sağlayıcılarına bağlanma sıralaması, dijital televizyon tüketiminin ülkemizde ne denli önemli bir noktaya ulaştığını göstermektedir.

5. Zeytin Ağacı Dizisinin Tematik Analiz ile Çözümlemesi

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma deseninin benimsendiği bu çalışmada olasılık temelli olmayan amaçlı örnekleme yapılmıştır. Bu teknik, araştırmanın varmak istediği noktaya bağlı olarak sınırlı kaynakların etkin biçimde kullanılabilmesi amacıyla bilgi bakımından zengin vakaların belirlenmesi ve derinlemesine analizi açısından nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Yağar ve Dökme, 2018). Belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan durumlarla çalışılmak istendiğinde başvurulacak amaçlı örneklemede araştırmacı, konu aldığı durumlardan hareketle olaylar ya da olguları anlamlandırarak bunlar arasındaki ilişkileri keşfedip açıklayabilir (Büyüköztürk vd., 2012). Amaçlı örnekleme teknikleri arasından; araştırmaya ilişkin evrende var olan birçok durumun içinden tipik olan diğer bir ifadeyle ortalama bir durumun tespit edilerek örneklem olarak seçilmesini ifade eden tipik durum örnekleme kullanılmıştır (Patton, 2014). Yeni bir uygulamayı veya bir yeniliği tanıtmak isteyen araştırmacının, bu uygulamanın yapıldığı veya yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından en tipik bir veya birkaç tanesini saptayarak çalışmasına imkân tanıyan tipik durum örneklemeinden faydalanan çalışmada (Yıldırım ve Şimşek, 2018), belirlenen örnekleme tematik analiz kullanılacaktır. Braun ve Clarke (2006), tematik analizi yürütmek için altı aşamalı bir rehber sunmaktadır. İlk olarak, araştırmacının verileri tanınması ve onlara

aşına olması gerekmektedir. Daha sonra, başlangıç kodları oluşturularak ve-
rinin sistematik bir şekilde işlenmesi sağlanır. Üçüncü aşamada, bu kodlar
doğrultusunda temalar belirlenir ve ardından bu temalar gözden geçirilerek
bütünlükleri değerlendirilir. Beşinci aşamada, tanımlanan temalar isimlendi-
rilir ve son olarak, analiz süreci yazılı hâle getirilerek raporlaştırılır.

5.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnsanı ve toplumu yakından ilgilendiren ve birbirinden farklı disiplinleri kapsayan hususlarda filmlerden yararlanılan bir dönem olarak ifade edilen 21. yüzyılda (Sharp vd., 2002) filmlerin uygulayıcılara rehberlik yaparak uygulama sürecini kolaylaştıran ve somut örnekler olarak izleyicilerin öğrenme deneyimini genişleten etkilerinin olduğundan söz edilmektedir (Dermer ve Hutchings, 2000). Bu çalışma, Aile Dizimi Yöntemini; uygulanış biçimi, sağladığı faydalar ve bu yönetime yönelik bakış açısının bir dizi aracılığıyla nasıl görselleştirildiği bağlamında incelemektedir. Özellikle görselleştirme sürecinde kullanılan öğeler, karakterler ve anlatı yapısını ortaya koyarak, bireyin ailesindeki önceki nesillerden miras kalan bedensel ve ruhsal travmaların çözümüne odaklanması açısından önem taşımaktadır. Konuyla ilgili Aile Dizimi Yöntemine dair literatür tarandığında çalışmaların odağının Aile Dizimi Yönteminin tanımı, uygulama biçimi ve tarihsel kökenleriyle ilgili olduğu görülmektedir (Adler, 1927; Hellinger, 1995; Hellinger ve ten Hövel, 2010; Toman, 1961; Stiefel vd., 2002; Matejević ve Petrović, 2022; Hunger vd., 2014; Duman, 2020; Andıç, 2024; Tüner, 2022; Akbuar, 2022; Ersöz, 2022; Conker, 2023; Salı, 2022; Shützenberger, 2024; Selenee, 2022; Sürmeli, 2023). Diğer yandan yabancı ve Türkçe literatür karşılaştırıldığında kavramın Türkçe literatürde yakın zamanlarda yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Ayrıca ulusal tez merkezinde Aile Dizimi, Aile Takımyıldızı, Köken Aile Açılımı ve Bert Hellinger tanımları tarandığında yalnızca felsefe alanında bir adet doktora tezine rastlanılmıştır.

İletişim çalışmaları ve sinema alanında yapılan literatür incelemesinde ise Aile Dizimi Yöntemini konu alan herhangi bir akademik çalışmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla iletişim çalışmalarına ait alanyazında örneklem olarak belirlenen diziden hareketle yapılacak analizin sonraki çalışmalara örnek teşkil edecek olması çalışmanın diğer bir önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle dizinin Aile Dizimi Yöntemini popülerleştirme ve bu yöntemin toplumda daha fazla tartışılması noktasındaki potansiyeli göz önünde bulundurularak gelecekte bu alanda daha fazla akademik çalışmanın yapılmasına zemin hazırlanmaktadır.

Sinemanın görünmeyi görünür kılma gücünün, gizli kalan yaraları onarma imkânı sağladığından bahseden Levent (2019), bunu açıklarken sinemada toplumsal bellek ve travmatik geçmişle yüzleşme çabalarından hareket edildiğine değinmektedir. Bu çabaların Türk literatüründe 1980'lerden sonra bir ivme kazanmasıyla travmatik geçmişle yüzleşebilmek için sinemanın temsil gücünden daha fazla yararlanılmaya başlandığı görülmektedir. Günümüzde sinema içeriklerine bakıldığında travma ve geçmişle yüzleşme temalarının güncelliklerini hâlâ yitirmeyen konular arasında olduğu görülmektedir.

Ancak bugün, travmayla baş etme ve çözüm bulma hususunda bambaşka alternatiflerden söz edilmektedir. Bu bağlamda Bert Hellinger'in 1990'lı yıllarda Aile Dizimi adını verdiği ve geçmişin bireyler üzerinde bıraktığı etkileri çözmek amacıyla geliştirdiği bu yöntemin Türk yapımı bir dizide konu alınması son derece önemlidir. Üstelik içeriklerin dijital çağda asenkron şekilde tüketildiği günümüzde, oldukça yeni ve spesifik bir yöntem olan Aile Dizimi Yönteminin, dünya genelinde yaklaşık 302 milyon abonesi olan Netflix gibi küresel bir platformda Türk yapımı bir içerikle izleyiciye sunulması, bu yöntemin tanınırlığını artırma açısından önemli ve etkili bir araç olarak değerlendirilebilir. Zira yöntem, literatürde hâlen tartışmalı konumunu korumaktadır. Zeytin Ağacı ise kuşaklar arası travma aktarımı, aile bireyleri arasındaki iletişim, travmaların bedensel ve ruhsal yansımaları gibi konular üzerinden Aile Diziminin uygulanmasına ilişkin somut bir örnek sunmaktadır. Dizi, nesiller arası travmaların çözüm süreçlerini, aile içi iletişimin yeniden şekillenmesini ve bireyin kimlik inşası üzerindeki etkilerini ele alır. Bu yönleriyle, Aile Dizimi Yönteminin hem temsil biçimini hem de dramatik anlatıya nasıl entegre edildiğini incelemek açısından tematik analizle değerlendirilebilecek önemli bir kaynak niteliğindedir.

Bu noktalardan hareket eden çalışmanın araştırma soruları şu şekildedir:

- **AS 1:** Zeytin Ağacı dizisi, Aile Dizimi Yönteminden hareketle travmaların kuşaklar arası aktarımı, karakterlerin geçmiş travmalarla yüzleşme durumları ve iletişim süreçlerini anlamlandırmalarında seyirciyi nasıl bir bakış açısına yönlendirmektedir?
- **AS 2:** Aile Dizimi anlatı içinde nasıl yapılandırılmıştır?
- **AS 3:** Aile Dizimi yapılan karakterlerde bu yöntem ne tür değişimlere yol açmıştır? Bu yöntem, karakterlerin aile içi iletişim sorunlarını çözmede nasıl bir işlev görmektedir?

- **AS 4:** Zeytin Ağacı, Aile Dizimi bağlamında toplumsal ve kültürel düzeyde seyirciye ne tür mesajları iletmektedir?
- **AS 5:** Zeytin Ağacı, Aile Dizimi Yönteminin popüler kültürde ve medya ortamında bilinirliğinin artırılmasında ne tür katkılar sağlamaktadır?

5.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni son yıllarda popülerlik kazanan Aile Dizimi Yöntemidir. Bu yöntemin, Türk yapımı bir dizide ilk defa konu alınması hem yöntemin yeniliği hem de Türk dizilerine ilişkin literatüre katkı sağlaması bakımından önemlidir. Bu çalışmada tipik durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Aile Dizimi Yöntemini merkeze aldığı belirlenen ve 2022 ile 2024 yılları arasında iki sezon hâlinde toplam 18 bölümü yayınlanan Netflix dizisi Zeytin Ağacı, bu nedenle örneklem olarak seçilmiştir. Netflix'in yayımladığı izleme raporuna göre dizinin 1. sezon izlenme saati 58 milyon saat, görüntülenme sayısı ise 8 milyon 200 bindir (Futon Critic, 2025).

Veri çeşitliliği sağlamak adına yönetmenliğini Burcu Alptekin ve Erdem Tepgöz'ün üstlendiği Zeytin Ağacı (2022) dizisinin birinci sezonunu oluşturan 8 bölümü tematik analizle incelenmektedir. Örüntüleri ve temaları belirleyerek nitel verileri düzenlemeye ve yorumlamaya yarayan bir yöntem olan tematik analizde belirlenen temalar, basit ve karmaşık modeller içindeki göstergelerin ayırt edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca belirlenen temalar, gözlemlerin tanımlanmasına ve yorumlanmasına yardımcı olmanın yanı sıra kimi zaman doğrudan anlamları kimi zamansa saklı olan anlamları iletmede kullanılabilir (Boyatzis, 1998).

5.4. Verilerin Toplanması ve Verilerin Kodlanması

Bu aşamada dizinin birinci sezonunu oluşturan 8 bölümünün tamamı veri seti olarak kullanılmıştır. Bölümler içinde Aile Dizimi Yönteminin anlatıya nasıl dâhil edildiğini ve karakterlerin aile ilişkileri bağlamında nasıl dönüştüğünü gösteren sahneler veri seti içinde ayrıştırılmıştır. Dizide belirlenen sahnelerden hareketle Aile Dizimi'nin nasıl gerçekleştirildiği analiz edilmiştir. Bu analizde, anlatıcı konumundaki Ada karakterinin monologları, her bölümün başında Aile Dizimi yapılacağı anlaşılan karakterin soy ağacına dair geçmişin aktarıldığı sahneler, karakterlerin travmalarına özgü durum-

lar, objeler, motifler ve metaforlar incelenmiştir. Ayrıca, geçmişle yüzleşme biçimleri ve aile içi iletişim dinamikleri de veri setinde yer alan kodlamaların temelini oluşturmuştur. Kodlanan bu verilerden hareketle dizide tekrar eden ve anlam taşıyan ana temalar belirlenmiştir.

5.5. Temaların Belirlenmesi

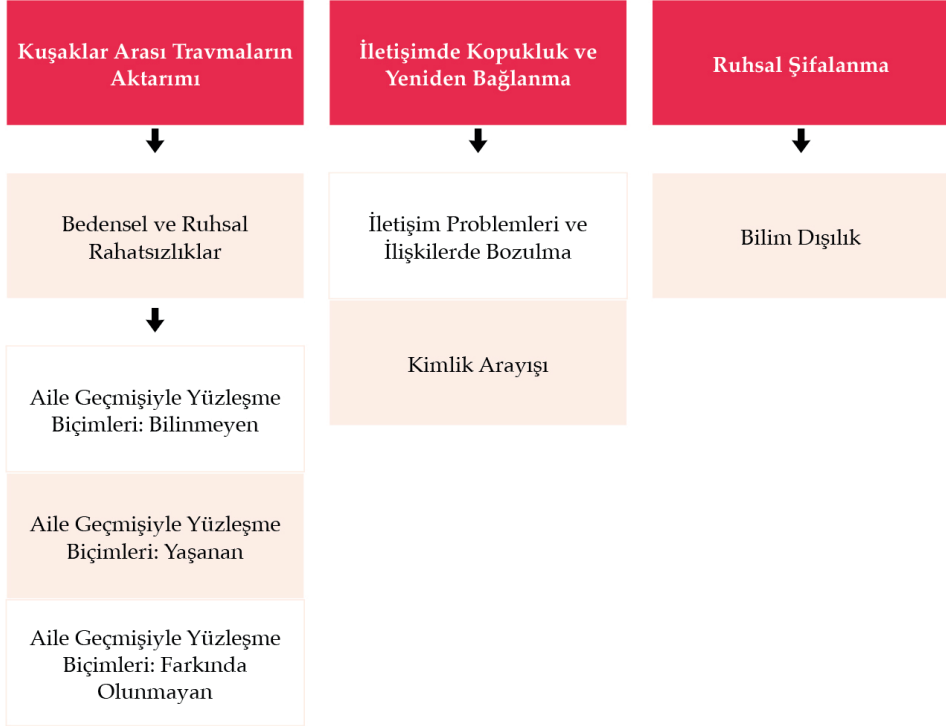
Analiz gerçekleştirilmeden önce dizinin ilk sezonunun sekiz bölümü her iki araştırmacı tarafından her bir bölüm toplamda üç kez olmak üzere ayrı ayrı izlenmiş ve neticesinde araştırmacılar bölüm içeriklerinde çalışma konularına ve analiz yöntemlerine uygun olduğunu düşündükleri temalar üzerinde tartışmışlardır. Ardından anlamlı örüntüleri (temaları) belirleyerek yorumlamaya odaklanan bu yöntem doğrultusunda her iki araştırmacı da kendi saptadıkları öğeler ve temaları karşılaştırmaya tabii tutmuşlardır. Bu bağlamda temalar arasında tutarlılığa sahip olduğu saptananlar araştırmaya dâhil edilmiş, örtüşmeyen temalar ise analiz dışında bırakılmıştır. Bu doğrultuda Aile Dizimi Yönteminin nasıl bir işlev gördüğü, dizinin anlatı yapısını nasıl şekillendirdiği ve bu pratiğin diziden hareketle bireyler için nasıl bir anlamlandırma aracı sunduğunu açıklamaya yönelik çıkarımlar yapılması planlanmıştır.

6. Bulgular

Yapılan tematik analiz doğrultusunda elde edilen verilerden hareketle belirlenen ana temalar; “kuşaklar arası travmaların aktarımı”, “iletişimde kopukluk ve yeniden bağlanma” ve “ruhsal şifalanma”dır. Ana tema ve alt tema başlıklarından hareketle gerçekleştirilen analizde dizide yer alan karakterler hakkında bilgi vermek önemlidir. Çünkü belirlenen temaların yorumlanması olay örgüsü ve karakter hikâyelerinin gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla karakterlere ilişkin temel bilgilere öncesinde yer vermek analizi anlamlandırma açısından katkı sunmaktadır. Dizideki başlıca karakterler önce birbirleriyle yakın olan üç arkadaş; Ada (cerrah), Sevgi (avukat) ve Leyla (ev hanımı)’dır.

Karakterlerin birbirleriyle olan ilişkilerine bakıldığında ana karakterin Ada olduğu tespit edilmektedir. Çünkü Zaman Bey (Aile Dizimi yapan kişi) haricinde sekiz bölümde hikâyesi ele alınan diğer karakterlerin Ada ile ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bu karakterler: Selim (Ada’nın eşi), Toprak (Ada’nın eski sevgilisi), Belgin (Ada’nın annesi), Kemal (Ada’nın babası), Sevgi (yakın arkadaşı) ve Leyla (yakın arkadaşı)’dır. Ada aynı zamanda film

içinde anlatıcı pozisyonunu da üstlenmektedir. Bölüm başlangıçları ve sonlarına onun iç sesiyle kendisine sorduğu sorular ve verdiği yanıtlar eşlik etmektedir.

Tablo 1. Tematik Analiz Verilerinden Hareketle Belirlenen Ana Temalar ve Alt Temalara İlişkin Tablo

6.1. Kuşaklar Arası Travmaların Aktarımı

1979 yılında H. Barocas ve C. Barocas tarafından kullanılan travmanın nesiller arası aktarımı; yoğun ve şiddetli travmalara maruz kalan kişilerin, bu travmaların etkilerini yakın ilişki içinde bulundukları aile içindeki bireylere doğrudan ya da dolaylı olarak aktarmaları (Auerhahn vd., 1993) veya bireysel ve toplumsal nitelikteki çözümlememiş travmaların, bedensel ve daha çok sözel pratikler aracılığıyla diğer kuşaklara aktarılması (Danieli, 2007) şeklinde ifade edilmektedir. Bu doğrultuda travmanın ikinci kuşağa aktarımı “ikincil

travmatizasyon”, “empatik travma” gibi kavramlarla, travmanın üçüncü kuşağı etkilemesi ise “travmanın kuşaklar arası aktarımı” kavramıyla anılmaktadır. Yalnızca maruz kalanları değil, sonraki nesilleri de etkileyerek kuşaklar boyu sürebilen fiziksel ve psiko-sosyal yakınmalara yol açabilen travmaların kuşaklar arası aktarımı psikodinamik, aile sistemleri ve sosyal-kültürel sistemlerin yanı sıra epigenetik mekanizmalar aracılığıyla da gerçekleşebilir (Karatay, 2020). Bu bağlamda dizinin her bölümünün açılışında yer alan geçmiş yaşamlara ait sekanslarda kuşaklar arası travma ve travmalarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler, Aile Dizimi Yönteminin travmaları nasıl görünür kıldığının göstergeleri konumundadır. Konu alınan karakterlerin sorunlarının yalnızca bireysel olmadığı, bunların aslında geçmişten aktarılan travmaların bir sonucu olarak meydana geldiği gibi mesajların seyirciye aktarıldığı tespit edilen dizide bu travmaların aktarımına ilişkin durumlar Aile Dizimi seanslarında daha fazla görünürlük kazanmaktadır. Dizide anlatıcı konumunda olan Ada, ilk bölümde bu durumla ilgili şu soruları sorar:

Geçmişimiz biz hatırlasak da hatırlamasak da bir yerlerde kayıtlı olabilir mi? Nasıl ki bir kara kutu ne kadar darbe alırsa alsın içindeki bilgiler kaybolmaz. Geçmişimiz de öyledir. Tatlar, kokular, anlar bir gün tekrar hatırlanmak üzere en doğru zamanı bekler ve geçmiş biz unutsak bile bizi etkilemeye devam eder mi? (Alptekin ve Tepegöz, 2022).

Aile Dizimi Yönteminin kişilerin hem bireysel hem de müşterek düzeyde yaşadıkları dengesizlikleri ve haksızlıkları onarmalarına imkân tanıyan bir süreç sağladığından söz eden Andıç’a (2024) göre bu sayede, geçmişte yaşanan olayların şimdiki yaşam üzerindeki etkileri keşfedilir biçime gelerek aile sistemi içinde daha sağlıklı ve dengeli ilişkiler kurulmasını mümkün hâle getirir. Dizideki olay örgüsü tam da bu noktadan ve anlatıcı (Ada) tarafından iletilen sorular üzerinden kurulmaktadır. Daha ilk bölümde seyirciye, üzerine düşünülecek birtakım mesajlar ileten sorulardan hareketle dizide örtük bir anlatı yapısı yerine açık bir anlatı yapısının hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü her bir bölümün giriş sekansları göz önünde bulundurulduğunda; aslında seyirciye izleyeceği bölümde kimin hikâyesine tanık olacağını, kimin aile diziminin yapılacağını aktaran bir olay örgüsü kurulmuştur.

Ada’nın yukarıda geçen soruları dikkate alındığında; dizide geçmişin, bireyler üzerindeki etkisi üzerine bir muhakemeye yer veriliyor olması Aile Dizi-

mi Yöntemine ilişkin seyircinin zihninde yer edinmesi istenen bakış açısının pekiştirilmesine yönelik bir unsur olarak değerlendirilebilir. Öyle ki seyirciye, Ada aracılığıyla aktarılan soruların cevabının yine Ada'nın ağzından net ifadelerle cevaplandığı görülmektedir: "Geçmişimiz biz hatırlasak da hatırlamasak da bir yerlerde kayıtlıdır. Biz unutsak bile bizi etkilemeye devam eder" (Alptekin ve Tepegöz, 2022).

Kanseri yenen çocuğun annesinden bu alternatif tedavi yönteminin ne olduğunu öğrenir öğrenmez bir araştırma yapmaya başlayan Sevgi'nin denk geldiği ifade de bu noktada önemli bir pekiştirme unsurudur: "Geçmişten bugüne kadar taşıdığın miras" (Alptekin ve Tepegöz, 2022). Bu, bir anlamda dizinin hikâyesini kurduğu çatıdır ve hikâyelerin her biri geçmişten bugüne dek izi, etkisi hâlâ sürmekte olan durumların bedensel ve ruhsal rahatsızlıklar olarak kendini gösterdiği bir koşula bağlıdır. Bu bağlamda seyircinin herhangi bir belirsizlikte bırakılmadığı görülmektedir. Dizinin ilk bölümünde henüz seyirci yeni aşına olmayı başladığı Aile Dizimi Yönteminin kökeninde yer alan "geçmiş mirasın etkisi" üzerine başka herhangi bir yanıtı yer bırakmayacak şekilde ve olumlu anlamda yönlendirilmektedir. Bu yönlendirme, Aile Dizimi yapılan karakterlerin tedavi sürecinden sonra aldıkları iyimser ve olumlu sonuçlarla yeniden pekiştirilmektedir.

6.1.1. Bedensel ve Ruhsal Rahatsızlıklar

Atlattığı kansere yeniden yakalanan Sevgi, dizide bedensel rahatsızlığına değinilen ilk karakterdir. Ada'nın ise sağ elinde bir titreme söz konusudur. Üstelik kendisi bir cerrahdır ve bu sorun kesinlikle tedavi edilmesi gereken bir durumdur. Karakterlerin yalnızca bedensel hastalıklar değil, ruhsal durumlara dayalı birtakım sıkıntılar yaşadıkları da görülmektedir. Aile geçmişinde herhangi bir aile üyesinin başına gelen bir talihsizliğin sonraki nesillerde benzer bir şekilde ortaya çıkabileceğinden söz edilmektedir (Duman, 2020). 1992 yılında Erzincan depremini yaşayan ve depremde annesini kaybeden Selim, inşaat mühendisidir ve kendisinin inşa etmediği herhangi bir yapıda uyuyamaz. Bu mesleğin seçimi, yeniden depremde yakalanma ve bir yakınını kaybetme ihtimalinin önüne geçmek istemesi şeklinde değerlendirilebilir. Leyla'nın ise suya her ayak bastığında boğulma hissi yaşadığı ve bu nedenle suya giremediği görülür. Bu örnekler karakterlerin yaşadıkları bedensel ve ruhsal rahatsızlıkların göstergeleri konumundadır.

6.1.1.1. Aile Geçmişiyle Yüzleşme Biçimleri: Bilinmeyen, Yaşanan, Farkında Olunmayan Geçmiş

Aile Dizim Yönteminde ilk olarak sistemik karmaşıklıkların gün yüzüne çıkarıldığından söz edilmektedir (Duman, 2020). Bilinçsiz hareketlerin, bilinçli olarak zihne getirildiklerinde güçlerini kaybettikleri ve ruhun bu sayede özgür kaldığı düşüncesinden hareket edilir (Stones, 2006). Dizideki karakterlerin, Aile Dizimine de önce bu noktadan başlandığı görülmektedir. Dizide geçmişleriyle farklı şekillerde yüzleşen karakterler, önceki nesillerinin yaşamlarıyla ilgili üç farklı konumda değerlendirilmektedir. Karakterlerin kimisi travmanın varlığından habersizdir. Bu nedenle travmanın etkileriyle farkında olmadan yaşamaktadırlar. Kimisi onu doğrudan deneyimlemesine rağmen sorunun kökenini sorgulamaz. Kimisi ise geçmişin etkilerini hissediyor olmasına rağmen bilinçli olarak göz ardı etmeyi tercih eder. Bu nedenle bu başlık altında bedensel ve ruhsal birtakım sorunlar yaşayan karakterlerin travmalarla yüzleşme biçimleri analiz edilmiştir. Aile Dizimi aracılığıyla bilinç dışı olarak taşıdıkları yükleri fark eden ve bu yükleri dönüştürme süreçlerine giren karakterlerin mevcut durumlarına ilişkin üç alt tema belirlenmiştir. “Bilinmeyen”, “yaşanan” ve “farkında olunmayan” geçmiş ekseninde şekillenen travmaların kuşaklar arası aktarımında karakterlerin mevcut durumunun etkilerine değinilmiştir.

6.1.1.1.1. Bilinmeyen: Geçmişten Habersiz Olanlar

Aile geçmişine dair doğrudan bir bilgiye sahip olmayan, ancak bu geçmişin etkilerini bilinçsizce taşıyan karakterlerin yer aldığı Zeytin Ağacı’nda Ada, ailesinin geçmiş travmalarını bilmeden büyüyen ve bu travmaların kendi hayatını nasıl şekillendirdiğini fark etmeden yaşayan bir karakter olarak inşa edilmiştir. Annesinin sert ve kontrolcü tavrı, onun yaşamındaki tercihlerini etkilemiştir; ancak neden böyle bir ebeveyn figürüyle karşı karşıya olduğunu anlaması zaman alır. Bu tema altındaki temel sorun, karakterlerin geçmişin izlerini taşıdığının farkında olmamasıdır.

Bu noktada kişinin ailesinden veya önceki nesillerinden aldığı yükler diğer bir deyişle borçlar şeklinde ifade edilen sistemik karmaşıklığa (Franke, 2017) ve her eylemin bir sonucu olduğundan söz eden denge yasasına değinmek gerekir. Eğer bir aile üyesine önceki nesillerde ya da şimdiki ailesinde bir haksızlık edilmişse bu durum denge yasası gereğince gelecekteki nesillerde aynı ailenin bir üyesi tarafından telafi edilmelidir (Liebermeister, 2009). Bu,

sistemin dengesini koruması ve aile içinde adaletin sağlanması için gereklidir. Zira geçmişte yapılmış olan haksızlıkların giderilmesi, Aile Dizimi sürecinde önemli bir noktaya işaret eder. Aile Diziminde üç kuşak önceki neslinin (annesinin dedesi) kendi kızını öldürdüğü gerçeğiyle yüzleşen Ada'nın, sağ elinin titrediği görülmektedir. Üçüncü bölümde açığa çıkan bu gerçek, onun elinin titremesinin kökeninde yatan sebebi göstermektedir. Babanın, kızını öldürürken titrediği görülen eli ile Ada'nın titreyen eli aynı eldir. Dolayısıyla burada geçmişte babanın kızını öldürmesi gibi büyük bir haksızlığın karakter tarafından bilinmeden telafisi edildiği görülmektedir. Ancak telafinin aslında anneannenin yönlendirmesiyle dolaylı olarak gerçekleşmesi söz konusudur. Çünkü ölen kız kardeşinin acısını sessizce yaşayan anneanne Ada'yı doktor olması noktasında yönlendirmiş, neticesinde o da cerrah olmayı seçmiştir. Bu bağlamda aynı aileye ait farklı nesillerin birinin hatası, diğeri tarafından telafi edilmektedir.

Diğer yandan bilinmeyen geçmişle ilgili önemli diğer bir olay Ada'nın annesi Belgin ile benzer bir kaderi paylaşmasıdır. Sistemik karmaşıklık içindeki devrilmada ailedeki ebeveynlerin bir başkasını talihsizlik bağlamında takip etmesi, çocuklarının da tıpkı ebeveynleri gibi sadakatle aynı dengeyi araması söz konusudur (Duman, 2020). Hem eşi hem de eski sevgilisi tarafından aldatılan ve her iki aldatmada da karşı tarafın bir kız çocuğu sahibi olması durumu, Belgin'in yaşadığı hikâye ile aynıdır. Ancak Ada annesi ölene dek bu gerçekten haberdar olamayacaktır.

6.1.1.1.2. Yaşanan: Travmayı Bizzat Deneyimleyenler

Sistemik karmaşıklığın temel unsurlarından biri olan takip etmede aileden biri ölür, öldürülür ya da kötü bir olay yaşarsa sonraki nesillerdeki herhangi bir aile üyesinin de bu talihsizliği yaşama olasılığı bulunur (Franke, 2017; Duman, 2020). Aile travmalarını doğrudan deneyimleyen, ancak bunun bir kuşaklar arası aktarımın sonucu olduğunun farkında olmayan karakterleri kapsayan bu temada değinilecek ilk karakter Selim'dir. Dizinin dördüncü bölümü 1992 yılında yaşanan Erzincan depremiyle başlar. Depremi yaşamadan önce annesi ve babasının onun yüzünden tartıştığı görülen Selim, deprem esnasında annesinin ona siper olması sayesinde hayatta kalır. Ancak yanı başındaki annesi ölmüştür. Bu travmanın görünen sonucu onun, kendisinin inşa etmediği bir binada uyumaması iken görünmeyen sonucu Ada'ya olan bağlılığıdır. Aile Dizimi sonrasında Selim'in Ada'ya bağlılığının altında yatan neden, bırakmak istemediği annesi ile ilişkilendirilir.

Travmayı bizzat deneyimleyen diğer karakter Sevgi'dir. Dizinin ilk bölümünün açılış sahnesi 1988 yılında Bursa'da bir lunaparkta başlar. Lunaparkta eğlendiği esnada babası bir başkası tarafından gözleri önünde silahla vurularak öldürülür. Travmayı bire bir yaşayan Sevgi, bu tanıklığın neden olduğu etkilerin farkında değildir. Aile Diziminde canlandırılan vurulma sahnesinde taşıdığı yükün, şimdiki zamana yansıdığına bilincine varır. Aile Diziminde geçmişleriyle yüzleşen karakterler, bunların yalnızca fiziksel sorunlardan kaynaklanmadığını, aynı zamanda psikolojik ve ailesel bağlarının da olduğunu keşfederler. Travmanın içinde olan, onu bizzat deneyimleyen karakterlerin, yaşadıklarının nedenlerini ve bunların nereden geldiğini sorgulamamak adına geçmişleriyle yüzleşmekten kaçındıkları görülür. Buradan hareketle dizinin, seyirciyi şimdiki zamanda yaşadıklarının aslında geçmişle bağlantılı olduğuna yönelik bir bakış açısına yönlendirdiği görülmektedir.

6.1.1.1.3. Farkında Olunmayan: Geçmişin Bilinirliğine Rağmen Anlamlandırıl(a)maması

Aile içi bir üyenin dışlanması veya kınanması gibi durumların aile sistemi içindeki düzeni bozabileceğinden bahseden Hellinger, şiddet, intihar, cina-yet, uygunsuzluk gibi bir sebeple mevcut düzende bozukluk ya da kopukluk yaşandığında bunun aile fertlerinin hepsini hatta gelecek kuşakları bile etkileyebileceğini ileri sürmektedir (2001). Bu başlık altında geçmişte yaşananların etkilerini bir noktada hissedenden ancak bunları bilinç düzeyine çıkarma konusunda başarısız olan ilk karakter Leyla'dır. Leyla'nın denize girememe korkusunun altında aslında Leyla'nın büyük anneannesi Eleni'nin mübadele döneminde çocuğu ve eşine kavuşmak üzere denize açıldığı yolculukta boğularak ölmesi yatmaktadır. Eleni'nin geçmişte yaşadığı bu ölüm aslında Leyla'nın bildiği bir olaydır fakat geçmişteki bu olayın kendisinin su korkusunun nedeni olarak anlamlandırılmayışından kaynaklanmaktadır.

Aynı temada benzer bir durum Toprak karakterinde görülmektedir. Önceki nesillerinde dedesinin oğlundan ayrı kalarak hapsedilmesine benzer biçimde Toprak da aynı kaderi paylaşmakta kızından ayrı yaşamaktadır. Toprak da Leyla gibi ailesinde yaşanan bu durumdan haberdardır fakat kendisinin de aynı döngüyü tekrar ettiğinin farkında değildir. Bu örnekler, Aile Dizimi Yönteminde öne sürülen, geçmiş ve mevcut zamanın birleşiminde, geçmişteki tecrübeler ve önceki nesillerinden gelen enerjilerin, günümüzdeki nesilleri etkilediklerine (Andıç, 2024) dair iddiaları temsil eden önemli örneklerdir.

6.2. İletişimde Kopukluk ve Yeniden Bağlanma

İletişim, bireyler arası ilişkilerin temel yapı taşıdır ve özellikle aile içinde sağlıklı bir iletişim kurmak, bireylerin psikolojik ve duygusal gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak, birçok insan geçmişten gelen bilinç dışı travmaların etkisiyle sağlıklı iletişim kurmakta zorlanmaktadır. İletişim problemlerinin yalnızca bireysel sorunlar olarak değil, kuşaklar arası aktarılan travmaların bir sonucu olarak konu alındığı Zeytin Ağacı dizisi, karakterlerin yaşadığı iletişim problemlerini, travmaların kuşaklar arası aktarımını ve aile içi dinamikleri izleyiciye Aile Dizimi gibi bambaşka bir perspektiften hareketle sunmaktadır. Bu başlıkta, dizinin ana karakterleri arasındaki diyaloglar ve olay örgüsünün gelişiminden hareket edilerek iletişim sorunları analiz edilmiştir. İletişim süreçlerinde birtakım kopukluklar yaşandığı görülen karakterlerin aile içi ilişkilerinde yaşadıkları sorunların nedenleri ve çözüm yollarına ilişkin durumların dizi aracılığıyla nasıl aktarıldığı saptanmıştır.

6.2.1. İletişim Problemleri ve İlişkilerde Bozulma

Duygusal acıların birçoğunun temelinde kesintiye uğramış sevgi olduğunu öne süren Hellinger'e göre bu acı, çocuk için oldukça fazla bir acı olduğundan ebeveynine yaklaşmak istemez ve giderek onlardan uzaklaşır. Daha fazla acı çekmemek için bulduğu yol kendini korumak için dış dünyadan soyutlanarak tüm girişimleri reddetmektir (Duman, 2020). Geçmiş travmalar ve travmaların neden olduğu durumlar hakkında aileleriyle ve çevresindekilerle açık bir iletişim içinde olmadıkları görülen karakterler, Aile Diziminin akabinde yeniden yapılanma sürecine girmektedir. Bununla ilgili ilk örnek Ada ve annesi Belgin arasındaki iletişim kopukluğudur. Annesinin geçmişten gelen baskıcı tutumu, çocukluğunda ona sevgiyle yaklaşmıyor olması Ada'nın duygularını ifade etmekte zorlanmasına neden olmuştur. Dizinin ilk bölümlerinden itibaren annesinin telefonlarına cevap vermediği görülen Ada, onunla herhangi bir iletişim kurmaktan kaçınır. Anne-kız arasındaki iletişim eksikliği ve birbirlerini anlamadaki güçlüklerin temelinde, geçmiş travmaların olduğu altıncı bölümde gösterilmektedir.

Sevgi ve annesi arasındaki ilişkide ise tam tersi bir durum vardır. Annesi, ona kendini adamıştır. Ancak aile içinde konuşulmayan travmalar, Sevgi'nin iletişim süreçlerini olumsuz etkileyerek, onun hissettikleri hakkında içe dönük bir birey olmasına yol açmıştır. Babasının ölümüne dair birbirleriyle konuş-

maktan kaçınan iki karakterin iletişim süreci Aile Dizimi sonrasında dönüşmeye başlar.

Leyla ve eşi arasındaki iletişim çatışmalarının kökeninde ise karşılıklı olarak bastırılan duygular ve yanlış anlamalar söz konusudur. Tıpkı Eleni (büyükanne) gibi kendisini eşi ve çocuğuna adayan Leyla'nın geçmişiyile yüzleşmesi, onun kendi içinde de farklı bir noktaya evrilmesine neden olur. Zira tüm arkadaşları okuyup meslek sahibi olmuştur. Fakat o kocası için hem ailesinden hem de okulu ve dolayısıyla mesleğinden vazgeçmiştir. Eşi ile arasındaki ilişkide bırakılma/terk edilme korkusu baskındır. Leyla sürekli bunun olmaması için yeni arayışlara yönelir. Her fırsatta çok sevdiğini ifade ettiği eşini, kaybetmeme çabası Eleni'nin farklı bir biçimde ancak sonuç olarak kaybettiği eşi ve çocuğunu akla getirmektedir.

Karakterlerin geçmişle yüzleşmesini sağlayarak, bilinç dışı aktarılan travmaların iletişim süreçlerindeki rolünü açığa çıkaran Zeytin Ağacı dizisinde yüzleşme, iletişim sıkıntılarının nedenlerini anlamalarına ve çözüm yolları geliştirmelerine katkı sağlayan en önemli unsurdur. Dizide karakterlerin yaşadığı iletişim sorunlarının çözülmesi için uygulanan yöntemler iletişim stratejileri bağlamında değerlendirildiğinde; Zaman Bey'in onları empatik dinleme, açık iletişim ve duygularını sağlıklı bir şekilde ifade etmeye yönlendirdiği görülmektedir. Bu öneriler karakterlerin aile içi ilişkilerde yaşanan çatışmaları çözmelerinde oldukça etkili durumlar olarak sunulmaktadır. Çünkü geçmişle yüzleşme ve duyguların açıkça ifade edilmesi, sağlıklı bir iletişim kurmada hem kilit bir rol oynamakta hem de karakterleri olumlu anlamda dönüştüren bir süreci sağlamaktadır.

6.2.2. Kimlik Arayışı

Aile Diziminin, karakterlerin kökenlerinden gelen travmaları keşfetmelerine ve kendi kimliklerini yeniden inşa etmelerine olanak tanıyan bir yöntem olarak sunulduğu dizide, kendini başarılı bir cerrah olarak tanımlayan Ada'nın, annesiyle yaşadığı çatışmalar ve ailesinin geçmişine dair bilinmezliklerin kimliğinde, eksiklik hissine neden olduğu görülmektedir. Aile dizimi sayesinde, kendi geçmişine dair keşfettiği gerçekler kimliğini yeniden inşa etmesini sağlarken, onun hikâyesi "bireyin köklerini anlamadan kendini tamamlayamayacağı" vurgusu etrafında şekillenmektedir. Dolayısıyla Ada'nın arayışı "Ben kimim ve beni ben yapan şeyler sadece bireysel tercihlerim mi,

yoksa aile geçmişim mi?" sorusu etrafında şekillenir. Bu da dizinin iletmek istediği mesajı ana karakter üzerinden ele alış biçimini göstermektedir.

Kimliğini güçlü ve bağımsız bir kadın olarak kurmuş gibi görünen Sevgi de Aile Diziminde içsel çatışmalarını derinleştirerek birtakım sorgulamalara girer. "Hastalığın bize hatırlatmak istediği bir şey mi var?" (Alperen ve Tepegöz, 2022) sorusundan hareketle, hastalığının kuşaklar arası travmayla bağlantısı onun kimlik arayışını, "Geçmişin yükleri, sağlığını ve benlik algısını nasıl şekillendiriyor?" üzerinden ilerletir. Bu sayede annesinin ona yönelik tutumundan, onunla ilgili planlarından sıyrılarak daha özgürleştirici bir yöne doğru evrilir.

Ekonomik ve duygusal bağımlılık nedeniyle, kendi kimliğini evliliği üzerinden tanımlayan Leyla, kendisini çoğunlukla eşinin beklentilerine göre konumlandırır. Ancak dizi ilerledikçe, maddi ve duygusal bağımsızlığını kazanma yolunda adımlar atar. Leyla'nın kimlik arayışı, "Ben kimim? Kim olmak istiyorum ve kendi hayatımı kontrol edebilir miyim?" sorularıyla şekillenir.

Genel itibarıyla karakterlerin kimlik arayışları, ailevi bağlar, travmalar ve bireysel tercihler arasında bir denge kurmaya çalışırken şekillenir. Ada, köklerini keşfederek kendi kimliğini tamamlar; Sevgi, bedenini ve ruhunu bütüncül olarak anlamlandırarak kimliğini dönüştürür; Leyla ise bağımsızlığını kazanarak kendi kimliğini yeniden tanımlar. Tüm bu dönüşümlerin Aile Dizimi Yönteminin iyileştirici yönü etrafında kurgulandığı görülmektedir. Bu hâliyle dönüşümün yalnızca olumlayıcı bir perspektif sunduğunu söylemek mümkündür.

6.3. Ruhsal Şifalanma

Aile Diziminin bireyin ruhsal şifalanma sürecinin önemli bir aşaması olarak ele alındığı dizide seyirciye, karakterler aracılığıyla geçmişle yüzleşmenin ve ailevi travmaların farkına varmanın bireyin içsel huzurunu ve ruhsal dengesini bulmasına nasıl katkılar sunabileceğine ilişkin birtakım mesajlar iletilmektedir. Kişileri ruhsal bütünlüklerine ulaştırmak için kullanılan Aile Diziminde karakterler, önceki nesillerinden miras aldıkları travmaların farkına vardıkça, bu yüklerden arınmanın yollarını aramakta, bunu Zaman Bey'in önerilerini yerine getirerek gerçekleştirmektedirler. Bu doğrultuda Leyla, Eleni için denize mum yakıp bırakır. Toprak, dedesi için kafesteki bir kuşu

uçurur. Ada ve Toprak doğmayan çocukları için, Sevgi ise gerçekleşmesini istediği dileği için bir zeytin ağacı fidanı diker. Bu tarz telafi edici davranışlar, aile dengesini yeniden kurmaya yönelik girişimler olarak sunulmaktadır. Kişi, burada bir aile üyesiyle özdeşleşerek, onun suçluluğunu, acısını ya da kaderini üstlenmektedir. Nesiller boyunca aktarılan travmaların kişilerin kendi deneyimlerinden kaynaklanmadığı, bunların aile geçmişlerinin birer yansıması olduğundan bahseden dizide Aile Dizimi, “ruhsal bir şifalanma aracı” olarak karşımıza çıkmaktadır. Şifalanmanın önündeki en büyük engel ise geçmişi reddetmektir. Çünkü dizi, ruhsal anlamda şifaya kavuşmanın yolunun onu anlamaktan ve kabullenmekten geçtiğini iddia etmektedir. Geçmişlerini ve ailelerini suçlamayı bırakmadıkları müddetçe içsel huzura kavuşamayacak olan karakterler için geçmişi olduğu hâliyle kabul etmek, iç huzurun anahtarıdır. Bu noktalardan hareket eden dizinin, geçmişle yüzleşmenin sadece zihinsel değil, ruhsal bir iyileşme süreci olduğunu vurguladığı görülmektedir. Bu sayede dizinin, seyircisini Aile Dizimi Yöntemini kendi yaşamına da uygulayabileceği bir farkındalık sürecine yönlendirdiğini söylemek mümkündür. “Senin yaşadığın sorunlar sadece sana ait değil” (Alperen ve Tepegöz, 2022) mesajı, bireylerin yaşadığı psikolojik yüklerin ve travmaların çoğunun, geçmişten gelen kolektif mirasın bir parçası olduğuna işaret etmektedir. Değnilmesi gereken bir diğer önemli husus iyileşmenin, geçmişin tekrarını kırmakla başladığına ilişkin mesajdır. Aile Diziminde sorunların kaynağına inerek o anı yeniden canlandırmaları sağlanan karakterler, geçmişte yaşananlara ilişkin yeni bir sahneleme ortaya koymaktadır. Ancak bu noktada vurgulanan nokta bağışlamanın, geçmişi silmek anlamına gelmediği yalnızca onunla barışmak olduğudur. Bakıldığında dizideki birçok karakterin geçmişleriyle barışarak yeni bir başlangıç yaptığı görülür. Bu anlatı, seyircisi için kendi içsel yolculuğunda kabullenmenin gücünü keşfetmeye teşvik eden bir nokta oluşturma yanı sıra kendi aile geçmişlerine dair yeni bir perspektif kazanma ihtimallerini de ortaya koyar.

Ancak Aile Dizimi genel itibarıyla karakterlerin geçmişleriyle yüzleşerek ruhsal bir şifalanma sürecine adım atmalarını sağlayan güçlü bir araç olarak sunulsa da bu yöntemin bilimsel çevrelerde hâlâ tartışmalı bir konumda yer aldığı unutulmamalıdır. Bert Hellinger tarafından geliştirilen Aile Dizimi Yöntemi, özellikle simgesel ve sezgisel yönleri ağır bastığı için psikoloji ve psikiyatri alanında bilimsel dayanağa sahip bir terapi yöntemi olarak kabul edilmemektedir. Yöntemin bilimsel geçerliliğini destekleyen yeterli nicel veri

bulunmamakta; uygulamalar, bilimsel araştırmalarda aranan nesnellik ve tekrarlanabilirlik kriterlerini karşılamamaktadır. Bu durum, yöntemin daha çok tamamlayıcı ya da alternatif bir farkındalık aracı olarak değerlendirilmesini gündeme getirmektedir. Dizide karakterlerin bu yöntem aracılığıyla ruhsal yüklerinden arınarak içsel dengeye ulaşmaları, Aile Dizimi Yönteminin sembolik gücünü ön plana çıkarmaktadır. Fakat bu noktada, yöntemin her birey için aynı etkiyi yaratmayabileceği ve profesyonel psikolojik destekle birlikte değerlendirilmesinin daha sağlıklı olacağı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle, dizide Aile Dizimi Yönteminin bireylerin ruhsal iyileşme süreçlerinde anlamlı bir temsil aracı olarak kullanılması dikkat çekici olsa da yöntemin bilimsel temellere dayanmayan doğası, onun psikoterapötik bir yöntem olarak değerlendirilmesinde dikkatli olunması gerekliliğini doğrulamaktadır.

6.3.1. Bilim Dışılık

Aile Dizimi Yöntemini travmaların nesiller arası aktarımı ve ruhsal şifalanma perspektifinden ele alan Zeytin Ağacı'nda dizinin bu yöneme bakışı eleştirel olmaktan çok kabul edici ve destekleyici bir çerçevede ilerlemektedir. Ancak bazı sahnelerde ve karakterlerin tepkilerinde, bu yöntemin bilimsel bir temelden yoksun oluşuna dair kimi sahnelerde örtük biçimde işaretler mevcuttur. Dizide özellikle Ada karakteri, bilimsel verilerle hareket eden tıp doktoru kimliğiyle, Aile Dizimi Yöntemine en başından itibaren şüpheyle yaklaşır. Ada'nın Zaman Bey'in yönettiği ilk terapi oturumunda, seansın yöntemine yönelik gösterdiği inkârcı ve eleştirel tepkiler, dizinin bu yöntemin bilim dışılığına dair sunduğu nadir eleştirel noktalardandır. Ada, özellikle terapi sahnelerinde, bu yöntemin bilimsel bir dayanağı olmadığını savunur. Bu sahnelerde Ada'nın ilk başta gösterdiği tepkiler aynı zamanda izleyicinin de eleştirel bir perspektifle yaklaşmasına olanak tanıyan bir alan yaratmaktadır.

Ancak anlatının ilerleyen bölümlerinde Ada'nın kişisel hikâyesiyle Aile Dizimi arasında kurulan bağ, karakterin bu yöntemle birlikte dönüşmesini sağlar ve baştaki eleştirel tutumu yerini zamanla kabule bırakır. Bu dönüşümün, izleyicinin de yöntem hakkında benzer bir kabul geliştirmesi yönünde kurgulandığı görülmektedir. Buna karşın dizide, Aile Dizimi Yönteminin işleyişine dair bilimsel ya da psikoterapötik bir açıklama sunulmaz; karakterlerin iyileşme süreçleri doğrudan bu seanslara bağlanarak nedensellik kurulmadan

duygusal etki üzerinden temellendirilir. Ayrıca yöntemi eleştiren herhangi bir ruh sağlığı uzmanı ya da akademik kimlik de yer almaz; Sevgi'nin annesi gibi karşıt bir pozisyonda yer alan karakterler ise eleştirilerini bilimsel temellere değil, yalnızca duygusal korkulara dayandırmaktadır. Sevgi'nin annesinin karşıtlığı, geçmişte gizli kalan gerçeğin açığa çıkmasından kaynaklanmaktadır. Yöntemin iyileştiriciliğini gördüğü için kızından sakladığı sırrın ortaya çıkmasını istemez. Bu da yönetime dair olumlu referansları daha da güçlendiren bir mesaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sezon finalinde Ada, Zaman Bey'in de aslında kendisi gibi bir tıp hekimi olduğunu öğrenir. Aile Dizimi Yöntemini Zaman Bey ile birlikte uygulamaya başlamak isteyen Ada, gerçek dünyada bu tür uygulamalara mesafeli durması beklenen meslek gruplarının dahi anlatı içinde yönetime tamamen entegre edildiğini ortaya koyan bir konumdur. Dolayısıyla dizide, yöntemi bilimsel geçerliliği tartışmaya açmaksızın, yalnızca bireysel deneyimlerin pozitif sonuçları üzerinden meşrulaştırmaya yönelik bir çaba söz konusudur. Aile Dizimi Yönteminin öznel anlatılarla desteklenmesi, eleştirel mesafeye alan tanınmadan izleyiciye farkındalık ve şifa aracı olarak sunulması, dizinin yöntem hakkındaki temsillerini bilimsel sorgulamalardan uzak, duygusal odaklı bir eksene yerleştirdiğini göstermektedir. Özellikle Sevgi karakterinin kanser tedavisinde yaşadığı ilerlemenin, tıbbi müdahalenin etkisinden çok Aile Dizimindeki yüzleşmesine bağlanması, yöntemin sezgisel bir düzlemde idealize edildiğini gösteren bir unsurdur. Dolayısıyla dizinin, sürece ilişkin bilimsel bir analiz yapmaktan ziyade, kişisel dönüşüm hikâyesine odaklandığı ortaya çıkmaktadır.

Anlatı boyunca Aile Dizimi Yönteminin bilimsel geçerliliğine dair net bir sorgulamanın yapılmadığı dizide, yöntemin etkinliği karakterlerin kişisel deneyimleri üzerinden iletilmektedir. Çünkü yöntemi deneyimleyen karakterlerin büyük çoğunluğu, onun etkili olduğunu kabul eder. Yine de iyileşmelerine ilişkin herhangi bir açıklama sunulmaz.

Aile Dizimi Yöntemini bilimsel bir yöntem olarak sunmamasına karşın onun bilim dışı olabileceğine dair güçlü bir eleştirinin de söz konusu olmadığı dizide aksine farkındalık ve ruhsal şifa mesajları aktarılmaktadır. Aile Dizimine katılan karakterlerin çoğunun hayatında pozitif değişimler yaşaması ise yöntemin doğruluğunu veya bilimselliğini sorgulamaktan ziyade faydasını öne çıkaran bir unsurdur. Seyirciye eleştirel bir mesafe bırakmadan yöntemi

olduğu gibi kabul etmesi gerektiği yönünde bir tutumun sergilendiği dizide yöntemin bilim dışılığına dair olumsuz herhangi bir eleştiri de ön plana çıkmaz. Bilimsel geçerliliğini tartışmak yerine, onun bireyler üzerindeki olumlu etkilerini göstermeye odaklanan anlatı yapısı öznel deneyimlere ve sezgisel yönlendirmelere dayanmaktadır.

7. Sonuç

Türk yapımı Zeytin Ağacı (2022) dizisi, Aile Dizimi Yöntemini dramatik anlatının merkezine yerleştirerek karakterlerin aile geçmişleriyle yüzleşmeleri ve duygusal iyileşme süreçlerini bu terapi biçimi üzerinden işlemektedir. Dizide anlatılan bireysel dönüşümler, Cohen'in (2006) Aile Diziminin öznel düzeyde dönüştürücü deneyimler yaratabileceğine ilişkin tespitleriyle örtüşmektedir. Zeytin Ağacı dizisinin tematik analizine dayanarak elde edilen bulgulardan hareketle, araştırma sorularına verilen yanıtlar ışığında, Zeytin Ağacı dizisinin Aile Dizimi Yönteminin anlatı yapısına olumlu bir perspektifle entegre ettiği tespit edilmiştir. Kuşaklar arası travmalar dizide flashback sahneleri ve Aile Dizimi seansları aracılığıyla görünür kılınırken karakterlerin dönüşümlerine şahit olan izleyiciye de bilinçaltındaki aktarımlar konusunda farkındalık aşılama çabasıdadır. Bu bağlamda dizinin yalnızca Aile Dizimini tanıtmakla kalmayıp, aynı zamanda bireyin kendi duygusal şifalanma sürecinde nasıl bir araç olarak kullanılabileceğine ilişkin mesajlara sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, karakterlerin terapi sahnelerinde görünür kılınması, izleyicinin kendisini de bu sürecin bir parçası gibi hissetmesini sağlar. Bu sayede karakterlerin aile geçmişleriyle yüzleşme sürecinde, seyirciyi de benzer bir sorgulama ve anlamlandırma yolculuğuna çıkarmaktadır. Dizinin sunduğu mesajlar arasında, bireyin yaşadığı sorunların sadece kendi deneyimlerinden ibaret olmadığı, bunların kuşaklar boyunca aktarıldığı ve bu nedenle çözüm arayışının da sadece bireysel değil, ailevi bir perspektifle ele alınması gerekliliği vurgulanmaktadır. Zira dizi, Aile Dizimi Yöntemi üzerinden bireyin kimlik arayışına dair bir köprü kurmakta ve karakterler, terapi yoluyla geçmişleriyle yüzleşirken aynı zamanda bireysel kimliklerini yeniden inşa etme sürecine girmektedirler.

Dizinin toplumsal ve kültürel düzeyde seyirciye ilettiği mesajlar ise aile bireyleri arasında açık ve sağlıklı iletişimin önemini vurgulamaktadır. Karakterlerin geçmişlerinden gelen travmalar nedeniyle yaşadıkları iletişim kopuklukları, Aile Diziminde yüzleşme ve kabullenme süreçlerinden ge-

çerek onarılmaktadır. Anlatıda, bastırılmış duyguların ve gizli tutulan aile hikâyelerinin, zamanla bireylerin hem ruhsal hem de bedensel sağlığını etkileyebileceği mesajı üzerinde durulmaktadır. Bu sayede seyircinin, kendi ailesiyle ve çevresiyle olan ilişkilerini sorgulamasına olanak tanınmaktadır. Aile bireyleri arasında kurulan sağlıklı iletişimin, bireysel iyileşme sürecindeki kritik rolüne değinen dizi, geleneksel aile yapısı içerisinde tabulaştırılan meseleleri gün yüzüne çıkararak seyirciyi bireysel ve kolektif düzeyde bir hesaplaşma sürecine davet etmektedir.

Öte yandan, psikoloji literatüründe eleştirel tartışmalara konu olan yöntemin bilimsel olarak yeterince test edilmemiş olması, terapötik sürecin sezgilere dayanması ve uygulama biçimlerinin standart dışılığı, yöntemin bilimsel geçerliliğine dair kuşklar doğurduğu görülmektedir (Konkoly-Thege vd., 2021; Nichols, 2013). Yöntemin yanlış uygulamalarının bireylerde yeniden travmatizasyona yol açma olasılığına karşın (Ruppert, 2008), Zeytin Ağacı'nın Aile Dizimi Yöntemini yücelten ve olumlayan anlatısının gerçek terapötik sürecin risklerini ve karmaşıklığını tam olarak yansıtmadığını söylemek gerekmektedir.

Dizinin, Aile Dizimi Yönteminin Türkiye'de popülerleşmesine katkısı ise geniş kitlelere ulaşmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Netflix gibi küresel bir dijital platform üzerinden yayınlanan dizi, Aile Dizimi Yöntemini daha önce hiç duymamış geniş bir izleyici kitlesine tanıtmış ve bu yöntemin popüler kültürde tartışılmasına olanak sağlamıştır. Dizi yayınlandıktan sonra sosyal medya platformlarında Aile Dizimi Yöntemi hakkında yapılan paylaşımların artması yönetime olan ilginin yükseldiğini gösterirken, literatürde yöntemin geçerliliğine ilişkin tartışmaların çoğalması da onun hâlihazırda sorgulanması gerektiğinin vurgulandığını göstermektedir. Bununla birlikte Türkiye'de Aile Dizimi terapilerine olan yönelimin arttığına dair gözlemler, dizinin toplum üzerindeki etkisinin somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Dizi, Aile Dizimi Yöntemini dramatik bir kurgu içinde kullanarak, bu yöntemin nasıl işlediğine dair görsel ve anlatsal bir örnek sunmakta ve izleyicileri kişisel deneyimleriyle bağlantı kurmaya yönlendirmektedir.

Bilimsel açıdan değerlendirildiğinde, Aile Dizimi Yönteminin tartışmaya açık olduğu ancak dizinin bu yöntemi eleştirel bir mesafeden sunmaktansa olumlu bir dışavurum aracı şeklinde temsil ettiği görülmektedir. Ada'nın Aile Dizimi Yöntemine mesafeli duruşu başlangıçta izleyiciye eleştirel bakış

sunmakta iken hikâyenin ilerleyen bölümlerinde onun da yöntemi benimsemesi dizinin yönetime dair destekleyici bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, dizinin bilimsel bir tartışma alanı açmak yerine, şifalanma sürecini merkezine alan bir hikâye anlatımı benimsediğinin göstergesidir.

Sonuç olarak Zeytin Ağacı, Aile Dizimi Yöntemini dramatik anlatıyla birleştirerek bireylerin travmalarını anlamlandırma ve çözme sürecine dair yeni bir yöntem sunmaktadır. Dizinin, Aile Diziminin popüler kültüre entegrasyonuna katkı sunduğu, seyirciye bu yöntemi deneyimleme ya da üzerinde düşünme fırsatı tanıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, Zeytin Ağacı sadece bir dizi olarak değil, aynı zamanda bireylerin kendi geçmişleriyle yüzleşme sürecine katkı sağlayan bir araç olarak da değerlendirilebilir. Yine de dizinin, yöntemin bilimsel geçerliliğini göz ardı ettiğini söylemek gerekmektedir. Zira, literatürde hâlihazırda tartışmalı olan bir konuyu ele alırken anlatı yapısını tek bir perspektif üzerine kurması ve eleştirel yönlerin noksanlığı seyirci açısından sorunlu bir temsili de gözler önüne sermektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye %60 (1. Yazar), %40 (2. Yazar) oranında katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- AA. (2025). Netflix 2024'ün son çeyreğinde yaklaşık 19 milyon yeni abone kazandı. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/netflix-2024un-son-ceyreginde-yaklasik-19-milyon-yeni-abone-kazandi/3458793> Erişim Tarihi: 25.01.2025
- Adler, A. (1927). Individual psychology. The Journal of Abnormal and Social Psychology, 22(2), 116-22. <https://doi.org/10.1037/h0072190>
- Alptekin, B., Tepegöz, E. (2022). Zeytin ağacı [Dizi]. Netflix.
- Akbuar, A. (2022). Aile dizimi: Atalarımızın kaderleri kaderimiz olmasın. Mona Kitap.
- Anderson, R., Carnabucci, K. (2009). The challenge and promise for psychodrama of systemic constellation work. Jessica Kingsley Publishers.

- Andıç, H. (2024). Aile dizimi ve felsefe ilişkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 553-565. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.1415292>
- Auerhahn, N. C., Laub, D., Peskin, H. (1993). Psychotherapy with Holocaust survivors. *Psychotherapy: Theory, research, practice, training*, 30(3), 434.
- Başer, E., Akıncı, S. (2020). Kullanıcı deneyimi ve kişiselleştirme bağlamında bir dijital platform incelemesi. *Selçuk İletişim*, 13(2), 866-897. <https://doi.org/10.18094/josc.688523>
- Berger, P. L., Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Doubleday & Company.
- Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development*. Sage Publications.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Castells, M. (2008). Ağ toplumunun yükselişi. E. Kılıç (Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceylan Apaydın, Ş. (2023). Dijital yayın platformları ve değişim geçiren diziler: On bin adım dizisi örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (40), 1-22. <https://doi.org/10.31123/akil.1144701>
- Cohen, D. B. (2006). Family constellations: An innovative systemic phenomenological group process from Germany. *The Family Journal*, 14(3), 226-233. <https://doi.org/10.1177/1066480706287279>
- Conker, B. (2023). Yaşam döngümüz ve aile dizimi: Atalarla barış, hayat sana aksın. Ceres Yayınları.
- Danieli, Y. (2007). Assessing trauma across cultures from a multigenerational perspective. In *Cross-cultural assessment of psychological trauma and PTSD* (s. 65-89). Springer.
- Dikmen, E. Ş. (2017). Türkiye’de televizyon yayıncılığının dönüşümü: Sosyal tv yayıncılığı. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 425-448. <https://doi.org/10.19145/gumuscomm.283117>
- Duman, N. (2020). Bert Hellinger ve aile dizimi terapisi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(2), 114-9. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.20.02.16>
- Ersöz, H. (2022). *Aile dizimi: Sağlıklı ailenin sistemi*. La Kitap.
- Franke, U. (2017). *The river never looks back historical and practical foundations of Bert Hellinger’s family constellations*. E-Book. Carl-Auer-Systeme Verlag: Heidelberg.
- Futon Critic (2025). Netflix: What We Watched the Second Half of 2024. Retrieved from <http://www.thefutoncritic.com/ratings/2025/02/26/netflix-what-we-watched-the-second-half-of-2024-838213/20250226netflix05/> Erişim Tarihi: 29.02.2025

- Gürmeriç, C. (2019). Behavioral changes of the audience by the algorithmic recommendation systems inside video-on-demand platforms considering the example of netflix. [Master's Thesis, The Graduate Schools of Economics and Social Sciences of İhsan Doğramacı Bilkent University], Ankara. <https://repository.bilkent.edu.tr/server/api/core/bitstreams/52b10e66-bca9-4fd4-8efc-a1d58ab85515/content>
- Hellinger, B. (1995). Familien-Stellen mit Kranken. Handbook accompanying 10-hour live video edition of a course for patients and their psychotherapists and physicians. Heidelberg (CarlAuer-Systeme).
- Hellinger, B., ten Höwel, G. (2010). Kabul etmenin özgürlüğü. S. Toksoy (Çev.). Sistem Yayıncılık.
- Hellinger, B. (2001). Love's own truths. Bonding and balancing in close relationships. Phoenix, AZ:Zeig, Tucker and Theisen.
- Hosch, W. L. (2022, Ağustos 23). Netflix. Retrieved from <https://www.britannica.com/topic/Netflix-Inc> Erişim Tarihi: 23.01.2025
- Hurley, J., Koenning, M., Bray, A. (2018). Responding to intergenerational psychological trauma: A literature review paper on the place of Family Constellation Therapy. *Psychotherapy and Counselling Journal of Australia*. <https://pacja.org.au/2018/08/4441>
- Hunger, C. Bornhauser, A. Link, L. Schweitzer, J. and Weinhold, J. (2014). Improving experience in personal social systems through family constellation seminars: Results of a randomized controlled trial. *Family Process*, 53(2), 288-306.
- Karatay, G. (2020). Tarihsel/toplumsal travmalar ve kuşaklar arası aktarımı biçimleri üzerine. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(5), 373-379.
- Kellermann, N. P. F. (2001). Transmission of Holocaust trauma: An integrative view. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 64(3), 256-267. <https://doi.org/10.1521/00332747.2001.11024914>
- Kırık, A. M. (2024). Türkiye'de dijital yayıncılığın gelişim süreci ve fırsatları. *TRT Akademi*, 9(21), 578-591. <https://doi.org/10.37679/trta.1493635>
- Kocaman Karoğlu, A., Bal, K., Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 sürecinde Türkiye'de eğitimde dijital dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uad/issue/57871/815428>
- Konkolj Thege, B., Petroll, C., Rivas, C., Scholtens, S. (2021). The effectiveness of family constellation therapy in improving mental health: A systematic review. *Family process*, 60(2), 409-423. <https://doi.org/10.1111/famp.12636>
- Levent, S. (2019). Sinemanın iyileştirici gücü: saklı yaraları onarmak. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 7(2), ss. 235-242.
- Liebermeister, S. (2009). Sevginin kökleri. F. Gürsoy (Çev.). Butik Yayıncılık.
- Matejević, M., Petrović, J. (2022). Family functionality in context of systemic family therapy and family constellations method. *Godišnjak za pedagogiju*, 7(1), 7-21. <https://doi.org/10.46630/gped.1.2022.1>

- Nichols, M. P., Schwartz, R. C. (1984). Family therapy: Concepts and methods. Gardner Press.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme Yöntemleri, M. Bütün., S. B. Demir (Çev.). Pegem Akademi.
- Paula, V. E. M. de., Azevedo, V. A. de C. (2024). Expansion, applicability, and effects of systemic and family constellation in Brazil. *Aracê*, 1(6), 16510–16528. 10.56238/arev6n4-320
- Ruppert, F. (2008). Trauma, bonding and family constellations: Understanding and healing injuries of the soul. Green Balloon Publishing.
- Salış, S. (2022). Ataların izleri: Köken aile açılımı. Doğan Novus Yayınları
- Seçmen, A. E. (2019). Uluslararası televizyon yayıncılığında yeni yönelimler: Dijital film ve dizi platformu “Netflix”. İçinde C. Kandemir (Ed.), *Dijital çağda televizyon ve medya* (ss. 1-22). Derin Yayınları.
- Selenee, M. (2022). Bağlı kaderler ayrı yazgılar. B. Gündoğdu (Çev.). Butik Yayınları.
- Sharp, C., Smith, J. V., Cole, A. (2002). Cinematherapy: Metaphorically promoting therapeutic change. *Counselling Psychology Quarterly*, 15(3), 269-276. <https://doi.org/10.1080/09515070210140221>
- Shützenberger, A. A., (2024). Atalarımızdan kalan miras: Aile bağları, travmalar ve psikosoybilim. G. Ünal (Çev.). Say Yayınları.
- Srnicke, N. (2019). Platform capitalism. *Journal of economic sociology*, 20(1), 72–82.
- Stiefel, I., Harris, P., Andreas W. F., Zollmann, A.W. F. (2002). Family constellation-A therapy beyond words, *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy (ANZJFT)* 23(1). 10.1002/j.1467-8438.2002.tb00484.x
- Stone, B. (2008). Invisible roots: How healing past life trauma can liberate your present. Energy Psychology Press.
- Stones, B. (2006). A brief history of Bert Hellinger’s family constellations. *Self & Society*, 33(4), 5–9.
- Sürmeli, Z. (2023). Aile dizimi terapisi. Kitap Ağacı Yayınları.
- Şakı Aydın, O. (2019). Yeni izleme biçimleri ve netflix içerikleri: Ritzer’in mcdonaldlaşma tezi ekseninde bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 1167- 1172.
- Talarczyk, M. (2022). Family constellation method of Bert Hellinger in the context of the code of ethics for psychotherapists. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 1, 56-64. <https://doi.org/10.12740/APP/153318>
- Taylor, B. (2018). To see the future of competition, look at netflix. *Harward Business Review*.
- Toman, W. (1961). Family constellation. Springer publishing company.
- Tüner, T. (2022). Köklerimiz mirasımızdır: Aile Dizimi terapisiyle geçmişten gelen travmalardan kurtulmak. Destek Yayınları.
- Wearesocial., Meltwater (2025). Global digital reports. Retrieved from <https://data-reportal.com/reports/digital-2025-turkey> Erişim Tarihi: 04.03.2025
- Yağar, F., Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.